

Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve buna etkili faktörler: Türkiye'nin Batısından bir kesitsel çalışma

Self-esteem and its effective factors among the university students: A cross-sectional study from West of Turkey

Doç. Dr., Mustafa TÖZÜN, Yrd. Doç. Dr., Melih Kaan SÖZMEN, Yrd. Doç. Dr., Asya Banu BABAOĞLU

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

İletişim: mtzn76@gmail.com

ÖZET

Amaç: Türkiye'nin batısında bir üniversitede benlik saygısı üzerine olası etkili faktörleri değerlendirmektir. **Gereç-Yöntem:** Bu kesitsel çalışma Ocak-Haziran 2015 tarihleri arasında Türkiye'nin batısında, bir devlet üniversitesinin sağlıkla ilgili okullarında Ocak-Haziran 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu 307 öğrenciyle oluşturulmuştur. Bir anket form, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği ve On Maddeli Kişilik Ölçeği kendi kendine doldurma yöntemiyle uygulandı. İstatistiksel analizler için Ki kare, Student t test, *Wald Backward stepwise* lojistik model kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık için $p < 0.05$ kabul edildi. **Bulgular:** Düşük benlik saygısına sahip öğrenci sayısı 44 (%14.3) idi. **Sonuç:** Bu çalışma; çalışma grubunda düşük benlik saygısı için düşük gelirliliğin, özürüllüğün ve fiziksel görünüşteki memnuniyetsizliğin risk faktörleri olduğunu ortaya koymuştur. **Anahtar sözcükler:** Üniversite, öğrenci, benlik saygısı

ABSTRACT

Objective: To evaluate the possible effective factors on the self-esteem in the University of West of Turkey. **Methodology:** This cross-sectional study was realized from January to June 2015 among the schools associated with health in a State University of West of Turkey. The study group was occurred 307 students. A questionnaire, Coopersmith Self-esteem Scale and Ten-Item Personality Inventory were applied to self-report method. Chi square test, Student t test, *Wald Backward stepwise* logistic model was used for statistical analyses. For statistical significance, $p < 0.05$ values were accepted. **Results:** The number of students with low self-esteem was 44 (14.3%). **Conclusion:** This study has provided evidence that low income, disability and physical appearance dissatisfaction were risk factors on the low level of the self-esteem among the study group. **Key words:** University, student, self-esteem

Giriş:

Halk Sağlığının temel konularından biri de Ergen ve Genç Sağlığıdır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 10-19 yaş grubu “ergen”, 15-24 yaş grubu ise “genç” olarak tanımlanmaktadır. Ergenlik ve gençlik dönemlerine ait yaşların kesişmesi nedeniyle de 10-24 yaş grubu “genç insanlar” olarak değerlendirilmektedir. Genellikle çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olarak kabul edilen ergenlik ve gençlik döneminde fiziksel, psikolojik, sosyal, bilişsel ve ekonomik değişimler yaşanmaktadır (Sawyer, S.M. ve arkadaşları, 2012).

Gençler içerisinde üniversite gençliği kendine özgü özellikleri ve sosyal ve sağlık sorunlarıyla özgün bir grubu teşkil eder. Üniversite öğrencisi, birey olarak kendi sorunları, gelişme sorunları olan bir kişidir. Üniversite öğrencisi çocukluktan yetişkinliğe geçme döneminin sıkıntılarını taşımaktadır. Üniversiteye gelen öğrencilerin bir kısmı, üniversite yaşamlarının başlaması ile birlikte, sosyokültürel çevrenin değişimi, sevdiklerinden ayrı bir yaşam, yeni arkadaşlar edinme, barınma sorunları, ekonomik sorunlar, yalnız kalma, beklentilerine kavuşma ya da kavuşamama, toplu yaşama alışma vb. pek çok sorunla baş başa kalmaktadır. Bu sosyal, kültürel ve ekonomik değişiklik gençleri ruhsal açıdan olumsuz etkileyebilmektedir. Üniversite öğrenciliği dönemi bireyde ruhsal, bilişsel, fiziksel ve sosyal kısacası pek çok yönden değişikliklerin ve bu değişikliklere uyum sürecinin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde değişimlere uyum bazı kişisel faktörlere de bağlı olarak başarılı ya da başarısız bir şekilde gerçekleşebilecektir (Kerkmann, B.C., Lee, T.R., Lown, J.M. & Allgood, S.M.,2000; Sahin, I., Firat, N.S., Zoraloglu, Y.R. & Açikgoz, K., 2009). Gençlik dönemi, bireyde sosyal ve fiziksel değişikliklerin olduğu, duygusal, davranışsal, cinsel, ekonomik, akademik ve toplumsal birçok çatışmanın yaşandığı, psikososyal ve cinsel olgunlukla birlikte kimlik bulma çabalarının arttığı bir çelişkiler dönemidir (DuBois, D.L., Bull, C.A., Sherman, M.D. & Roberts, M.,1998). Üniversite gencinin benlik algısının oluşması ve benlik saygısının gelişmiş olması hem akademik başarı hem de gelecekte meslek yaşantısında başarı için bir diğer önemli konudur. Yapılan çalışmaların sonuçları ergen ve gençlik döneminde benlik saygısı ve yaşam doyumu açısından hem ebeveyn hem de akrana olan bağlanmanın belirleyici olduğunu göstermiştir (DuBois, D., Felner, R.D., Brand, S. & George, G.R., 1999). Beden imajı, bedenın öznel ve bireysel algısı olup kişiliğin temel bileşenlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Bireyin fiziksel kendiliğinin zihinsel bir resmi, kendiliğın gözle görünen kısmı özellikle ergenlikte kendiliğın simgesi olarak nitelenir. Ergenlerde benlik saygısı ile beden imajı doyumsuzluğu arasında güçlü ilişki olduğu bildirilmektedir (Christie D & Viner R.,2005). Bir üniversite öğrencisi yaşamının önemli bir kısmını üniversitesinin fiziksel, sosyal ve kültürel çevresinde harcar. Bu yaşa periyodu fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden genellikle fırtınalı bir dönemdir. Üniversite çevresinin üniversite öğrencilerinde benlik saygısı, ruh sağlığı ve yaşam kalitesi üzerine etkilerinin olduğu bilinmektedir (Falci, C.D., 2011). Bu çalışmanın amacı; Türkiye'nin batısında bir üniversitenin sağlıklı ilgili okullarının 2. Sınıf öğrencilerinde benlik saygısı ve buna etkili olası risk faktörlerini değerlendirmektir.

Gereç-Yöntem:

Bu kesitsel çalışma Ocak-Haziran 2015 tarihleri arasında Türkiye'nin batısında, 2010 yılında kurulan, henüz yeni bir devlet üniversitesinin sağlıkla ilgili okullarının (Tıp, Diş, Sağlık Bilimleri Fakülteleri, Sağlık Enstitüsü ve Sağlık Meslek Yüksek Okulu) 2. Sınıf öğrencilerinde Ocak-Haziran 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Üniversitenin 2014-2015 akademik yılında sağlıkla ilgili okullarının 2. Sınıflarında öğrenim gören öğrenci sayısı 379 idi. Bu öğrencilerin içine yabancı uyruklu 20 öğrenci dâhil değildi. Bunun nedeni; bu öğrencilerin İngilizce dilinde öğrenim görmeleri ve Türkçe dil sorunları olması, çalışmada kullanılan bazı ölçeklerin Türkiye insanına uygun halinin kullanılacak olması olarak düşünülmüştür. Çalışmaya katılmayı kabul eden 307 öğrenci (Hedef popülasyonun %81.0'ı) çalışma grubunu oluşturdu. Çalışma grubuna dahil olan Sağlık Bilimleri Enstitüsü öğrencileri (n: 20), sayıca az olmaları ve çalışma periyodunda öğrenimlerini Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde sürdürmeleri nedeniyle Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileriyle bir grup olarak kabul edildi.

Çalışma grubunun okullara göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma grubunun okullara göre dağılımı

Okullar	Hedef Popülasyon (N)	Katılımcılar (n, %)
Tıp Fakültesi	134	118 (88.0)
Diş Hekimliği Fakültesi	45	43 (95.5)
Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü	135	110 (81.4)
Sağlık Meslek Yüksek Okulu	65	36 (55.4)
Toplam	379	307 (81.0)

Çalışmanın amacına ve literatür (DuBois, D.L., Bull, C.A., Sherman, M.D. & Roberts, M.,1998; DuBois, D., Felner, R.D., Brand, S. & George, G.R., 1999; Christie D & Viner R.,2005; Falci, C.D., 2011) uygun olarak bir anket form hazırlandı. Bu form bazı sosyodemografik özellikler, sosyal ilişkiler ve üniversite çevresiyle ve benlik saygısıyla ilgili bazı soruları içermekteydi (yaş, cinsiyet, kalınan yer, anne-baba öğrenim düzeyi, anne-baba iş durumu, anne-baba birlikteliği, kardeş sayısı, aile gelir düzeyi, kronik hastalıklar, özürnlük durumu, Üniversiteyi/okulu kendisinin tercih edip etmediği, Mezun olduktan sonra iş bulma ve gelecek kaygısı yaşayıp yaşamayacağı vb.).

Benlik saygısı, 1967'de Stanley Coopersmith tarafından geliştirilen Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği'nin Kısa Formu ile değerlendirildi (Coopersmith, S., 1981). Ölçek, "Benim gibi" ve "Benim gibi değil"

şeklinde yanıt seçenekleri bulunan 25 ifadeden oluşmakta ve 0 ila 100 puan arasında skorlanmaktadır. Ölçeğin 1., 4., 5., 8., 9., 14., 19. ve 20. maddelerine “Benim gibi”, diğer maddelerine “Benim gibi değil” cevabına 4 puan verilmektedir. Bu ölçekte 50 puan altında benlik saygısı düşük, 50 puan ve üzerinde benlik saygısı yüksek olarak kabul edilir. Ölçek kişinin lider olma, kendini kanıtlama, aşağı görme, hayata bakışı gibi değer yargılarının yanında aile ilişkileri, sosyal ilişkiler ve dayanma gücü ile ilgili tutumlarını ölçme esnekliğine sahiptir. Bu ölçeğin Türkiye’de güvenilirlik ve geçerlilik çalışması 1987 yılında Tufan ve Turan (Turan, N. & Tufan, B., 1987) tarafından yapılmıştır ve Cronbach alfa kat sayısı 0.62 bulunmuştur.

Kişilik yapısının değerlendirilmesinde Gosling ve arkadaşları (Gosling, S.D., Rentfrow, P.J. & Swann, W.B. Jr., 2003) tarafından geliştirilen *On Maddeli Kişilik Ölçeği* kullanıldı. Ölçeğin Türkiye’deki geçerlilik güvenilirlik çalışması Atak (Atak, H., 2013) tarafından yapılmıştır. Alt ölçekler için bulunan Cronbach alfa değerleri 0,81 ila 0,86 arasındadır. Ölçek “beş kişilik tipi”ni belirleyen beş alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçek puanlanırken toplam puan alınmamakta, her bir alt ölçek için puan hesaplanmaktadır. Bireylerin her bir alt ölçekten aldıkları puanlar dikkate alınarak, bireylerde baskın olan kişilik özelliğini belirlemeye ve bireyleri kişilik özelliklerinden birine atamaya dönük olan bu ölçek puanlanırken, bir bireyin en yüksek puan aldığı alt ölçeye ait kişilik özelliğinin o kişinin temel kişilik özelliği olduğu kabul edilmektedir. 1. ve 6. sorular “*dışa dönüklük*”, 9. ve 4. sorular “*duygusal dengelilik*”, 5. ve 10. Sorular “*deneyimlere açıklık*”, 3. ve 8. sorular “*sorumluluk*” ve 2. ve 7. sorular “*yumuşak başlılık*” kişilik özelliğini ortaya koyar. Her kişilik tipi için, her soru 1-7 arasında puanlandığından, 2 ila 14 arasında bir puan alınır.

Beden imajı “Fiziksel görünüşünüz hakkında kaygı duyuyor musunuz?” sorusuyla değerlendirildi. “Evet” cevabı beden imajı hakkında kaygılı, olarak kabul edildi. Aile geliri beyana göre “Yüksek, orta, düşük” olarak sınıflandırıldı. Herhangi bir özrü olanlar (fiziksel, zihinsel) “özürlü”, herhangi bir kronik hastalığı olanlar “kronik hastalığı var” kabul edildi.

Anket form ve tüm ölçeklerin gerçekleştirilmesinde yaklaşık 30 dakika süre ayrılmıştır.

Saha çalışması; Gerekli izinler alındıktan sonra ilgili okullara gidilerek, öğrencilerin çalışma hakkında bilgilendirilmesi ve sözlü onamlarının alınmasından sonra gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan 11.12.2014 Tarih ve 262 No’lu Karar ile Etik İzin alınmıştır.

Bu çalışma; İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Koordinatörlüğü tarafından desteklenen bir projeden üretilmiştir (Proje No: 2014-GAP-TIPF-0009).

İstatistiksel analizler için Ki kare, Student t test, *Wald Backward stepwise* lojistik model kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık için $p < 0.05$ kabul edildi.

Bulgular:

Çalışma grubunun %34.2'si (n: 105) erkekti. Ortalama yaş 20.2±1.6 (min: 18, max: 37) yıldı.

Kentte yaşayanlar %81.1, anne öğrenim düzeyi yüksek okul ve üzeri olanların oranı %41.0, annesi çalışanlar %27.4, iki ve üzeri kardeş sahibi olanlar %45.3, yüksek aile gelirine sahip olanlar %58.0 sıklığındaydı. Herhangi bir kronik hastalığa sahip olma sıklığı %6.8, özürlü olma sıklığı %6.2 idi. Üniversite / Okulunu kendi seçenlerin oranları sırasıyla %77.5 ve %82.1 idi.

Kişilik yapısı için; Duygusal-dengeli olmak en yüksek sıklığa sahipti (%21.8). Uygun cevap alınmadığından dolayı kişilik yapısı belirlenemeyenlerin sıklığı %29.3 idi. Fiziksel görünüşünden kaygılı olanların sıklığı %29.0 idi. Benlik saygısı ölçeği ortalama skoru 69.5 ± 16.0 (min: 8; max: 100) bulundu. Düşük benlik saygısına sahip olanlar 44 (%14.3) öğrenciydi.

Düşük benlik saygısının bazı özelliklere göre dağılımı Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Düşük benlik saygısının bazı özelliklere göre dağılımı

Özellikler (N:307)	Düşük benlik saygısı (N:44)	İstatistiksel analiz
(n)	n (%)	X²; p
Yaş (yıl)		
20 and lower (219)	30 (13.7)	0.250; 0.617
21 and upper (88)	14 (15.9)	
Cinsiyet		
Erkek (105)	14 (13.3)	0.130; 0.719
Kız (202)	30 (14.9)	
Yerleşim yeri		
Kırsal (58)	14 (24.1)	5.600; 0.018
Kentsel (249)	30 (12.0)	
Annenin öğrenim düzeyi		
Ortaokul ve aşağı (181)	31 (17.1)	2.806; 0.094
Lise ve üzeri (126)	13 (10.3)	
Babanın öğrenim düzeyi		
Ortaokul ve aşağı (129)	21 (16.3)	0.687; 0.407

Lise ve üzeri (178)	23 (12.9)	
Annenin çalışma durumu		
Çalışıyor (84)	10 (11.9)	0.555; 0.456
Çalışmıyor / ev hanımı (223)	34 (15.2)	
Babanın çalışma durumu		
Çalışıyor (224)	29 (12.9)	1.296; 0.255
Emekli / işsiz (83)	15 (18.1)	
Anne-baba birlikteliği		
Birlikte (285)	40 (14.0)	Fisher's exact test: 0.535
Dul/boşanmış/ en az biri ölmüş (22)	4 (18.2)	
Kardeş sayısı		
0 - 1 (168)	19 (11.3)	2.761; 0.097
2 ve üzeri (139)	25 (18.0)	
Aile geliri		
Yüksek (178)	18 (10.1)	8.545; 0.014
Orta (114)	21 (18.4)	
Düşük (15)	5 (33.3)	
Herhangi bir kronik hastalığı		
Var (21)	6 (28.6)	8.545; 0.014
Yok (286)	38 (13.3)	
Özürlülük		
Var (19)	6 (31.6)	4.907; 0.027
Yok (288)	38 (13.2)	
Üniversitenizi kendiniz mi tercih ettiniz?		
Evet (238)	30 (12.6)	2.573; 0.109
Hayır (69)	14 (20.3)	
Mezun olduktan sonra iş bulma ve gelecek kaygısı yaşıyor musunuz?		
Evet (59)	12 (20.3)	2.146; 0.143
Hayır (248)	32 (12.9)	

Fakülte/okul/ yüksekokulunuzu kendiniz mi tercih ettiniz?

Evet (252) 34 (13.5) 0.809; 0.369

Hayır (55) 10 (18.2)

Kişilik yapısı

Dışa dönüklük (27) 3 (11.1)

Duygusal dengeli (67) 13 (19.4) 5.108; 0.403

Deneyimlere açık (15) 3 (20.0)

Sorumluluk sahibi (47) 9 (19.1)

Yumuşak başlı (61) 5 (8.2)

Uygunsuz cevap veren 11 (12.2)

Fiziksel görünüşü hakkında kaygılı (Beden algısı)

Evet (89) 24 (27.0) 16.294; **0.001**

Hayır (218) 20 (9.2)

Bivariyet analizlerde; kırsalda yaşayanlarda, annesi düşük düzey eğitilmiş olanlarda, iki ve üzeri sayıda kardeşi olanlarda ve düşük-orta aile gelirli olanlarda, herhangi bir kronik hastalığı olanlarda, herhangi bir özürllülük hali bulunanlarda ve dış görünüşü hakkında kaygılı olanlarda düşük benlik saygısı sıklığı diğerlerinden yüksek bulundu (Her biri için $p<0.05$).

Bivariyet analizlerde istatistiksel olarak anlamlı sonuç veren parametrelerle oluşturulan lojistik model sonuçlarına göre; Düşük aile geliri (OR: 4.291), özürllü olma (OR: 3.215) ve dış görünüşü hakkında endişeli olma (OR: 3.571) düşük benlik saygısı için önemli risk etmenleri olarak saptandı (Her biri için $p<0.05$).

Düşük benlik saygısı risk etmenleri ile ilgili lojistik model sonuçları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Düşük benlik saygısı risk etmenleri ile ilgili lojistik model sonuçları

Etmenler	β	Standart Hata	p	Odds Oranı	%95 Güven Aralığı^c
(Adım 5)					
Aile geliri (Referans: Yüksek)					
Orta	0.746	0.361	0.039	2.109	4.273-1.039
Düşük	1.457	0.628	0.020	4.291	14.705-1.254
Özürlülük (Referans: Hayır)					
Evet	1.166	0.552	0.035	3.215	9.433-1.088
Dış görünüşü ile ilgili kaygılı olma (Referans: Hayır)					
Evet	1.273	0.343	0.001	3.571	6.993-1.824
Constant	2.803	0.320	0.001	16.494	

Hosmer Lemeshow Test: X^2 : 1.701; df: 4; p: 0.790.

Tartışma:

Bireylerin kendilik algıları ve yeterlilik / uygunluk duygusu benlik saygısının temelini oluşturur. Benlik saygısı düşük olan kişiler yeteneklerine çok az değer verirler ve başarılarını çoğu zaman inkar ederler (Oktan, V. & Şahin, M., 2010). Çalışmamızda, Benlik saygısı ortalama skoru yaklaşık 70 bulunmuştur. Düşük benlik saygısına sahip olanların oranı da %14.3'dür. Bu sonuçlar, çalışma grubun benlik saygısı için orta seviyenin üst kısmı olarak değerlendirilebilir. Türkiye'den, ergenlik çağındaki kişiler üzerinde yapılan bir çalışmada da sonuçlarımız ile benzer bir sonuç bildirilmiştir (Kahriman, İ. & Polat, S., 2003). Diğer bir çalışmanın sonucu liseli kızların yarısında orta düzeyde bir benlik saygısı bildirmekteydi (Rezaei-Dehaghani, A., Paki, S. & Keshvari, M., 2015).

Çalışma grubunun %40'ından fazlası "Duygusal dengeli ve yumuşak başlı" kişilik yapısına sahipti. Bununla birlikte, biz "Dışa dönük ve deneyimlere açık" kişilik yapısını sağlıklı ilgili okullarda okuyan öğrencilerde daha çok beklerdik. Sonucumuzun bir açıklaması, çalışma grubunun yaklaşık üçte ikisinin kızlardan oluşuyor olması olabilir.

Bazı değişkenlerin düşük benlik saygısı üzerindeki etkisine baktığımızda; Yaşın benlik saygısı üzerindeki etkisini bulamadık ($p>0.05$). Çalışma grubunun aynı yaş grubundaki öğrencilerden oluşması bu sonucu açıklayabilir. Bu çalışma, cinsiyet ve benlik saygısı arasında bir ilişki olmadığını göstermiştir ($p> 0.05$). Ancak eril cinsiyet rolü / kimliğinin benlik saygısının yüksek olması üzerinde etkili olduğunu bildiren

çalışmalar vardır (Hirschy, A.J. & Morris JR., 2002). Bunun etki ataerkil yapıdan kaynaklanıyor olmalıdır. Bizim çalışma grubumuzun üniversite öğrencilerinden oluşuyor olması erkek cinsiyet faktörünün benlik saygısı üzerindeki etkisinin gösterilmesine engel olmuş olabilir. Çünkü üniversitede öğrenim görmekte olan kızların toplumsal sosyal rollerinin de pasiften aktife doğru meyil göstermesini bekleriz. Kadınlar hakkında, artan sosyal statünün ve erkeklerin rollerini üstlenmenin olumlu etkileri ile benlik saygısının yükselmesi arasında araştırma sonuçları bildirilmiştir. Bununla birlikte, bazı araştırmalar erken ergenlik döneminde, kızlarda benlik saygısı düşme eğilimi gösterirken erkeklerde yükselme eğiliminin olduğunu bildirmektedir (Hirschy, A.J. & Morris JR., 2002; Veselska, Z., Madarasova Geckova, A., Gajdosova, B., Orosova, O., van Dijk, J.P. & Reijneveld, S.A., 2010; McMullin JA & Cairney J., 2004; Birndorf, S., Ryan, S., Auinger, P. & Aten, M., 2005). Ancak bizim çalışma grubumuzun erken ergenlik dönemini geçmiş, gençliğe adım atmış öğrencilerden oluştuğu hatırlanmalıdır.

Düşük benlik saygısı için etkili faktörler olarak; kırsalda yaşamak, annenin düşük öğrenim düzeyi, kardeş sayısının fazla olması, düşük aile geliri, herhangi bir kronik hastalığı veya özrü olmak ve beden imajının kötü olması pek çok çalışmada etkili etmenler olarak gösterilmiştir (Greguol, M., Gobbi, E. & Carraro, A., 2014; Monteiro, L.A., Novaes, J.S., Santos, M.L. & Fernandes, H.M., 2014; Gan, W.Y., Mohd, N.M., Siti, A.H. & Zalilah, M.S., 2012). Bizim çalışma sonuçlarımızda literatürle uyumlu sonuçlardır ve düşük benlik saygısı için önemli risk faktörleri; düşük aile geliri, özürlü olma ve dış görünüşü hakkında endişeli olma olarak saptanmıştır.

Sınırlılıklar: İlk olarak, bu çalışma kesitsel bir çalışmadır. İkinci olarak, bu çalışmada katılımcı sayısı sadece 307'dir. Üçüncü olarak bu çalışma sadece sağlıkla ilgili okullarda gerçekleştirildi. Bu konuda yapılacak bir çalışma daha geniş bir öğrenci ve daha çok fakültenin katılımıyla gerçekleştirilebilirdi. Ne var ki çalışmanın gerçekleştirildiği üniversite henüz yeni kurulmuş bir üniversite olduğundan, çalışma için gerekli izinler sadece sağlıkla ilgili fakültelerden alınabildi.

Sonuç:

Bu çalışmada düşük benlik saygısı sıklığı beklenenden yüksek bulunmadı. Olumsuz beden imajı ile ve düşük sosyoekonomik durum ile düşük benlik saygısı arasındaki ilişkiler tespit edildi. Çalışmanın gerçekleştirildiği üniversitede öğrencilere rehberlik danışmanlığı hizmetlerinin etkin bir şekilde verilmesinin sürdürülmesi önerilir.

Kaynaklar:

1. Atak, H. (2013). The Turkish Adaptation of the Ten-Item Personality Inventory. Archives of Neuropsychiatry. 2013; 50: 312-319.
2. Birndorf, S., Ryan, S., Auinger, P. & Aten, M. (2005). High self-esteem among adolescents: longitudinal trends, sex differences, and protective factors. J Adolesc Health, 37:194-201.

3. Christie, D. & Viner, R. (2005). Adolescent development. *Bmj*, 330(7486), 301-304.
4. Coopersmith, S. (1981). *The antecedent of self-esteem*. Palo, Alto, CA: Consulting Psychologists Pres.
5. DuBois, D.L., Bull, C.A., Sherman, M.D., Roberts, M. (1998). Self-esteem and adjustment in early adolescence: A social-contextual perspective. *Journal of Youth and Adolescence*, 27:557-583.
6. DuBois, D., Felner, R.D., Brand, S. & George, G.R. (1999). Profiles of self-esteem in early adolescence: Identification and investigation of adaptive correlates. *American Journal of Community Psychology*, 27:899-932.
7. Falci, C.D. (2011). Self-Esteem and Mastery Trajectories in High School by Social Class and Gender. *Soc Sci Res*, 40(2): 586–601.
8. Gan, W.Y., Mohd, N.M., Siti, A.H. & Zalilah, M.S. (2012). Validity and reliability of the Multidimensional Body Image Scale in Malaysian university students. *Malays J Nutr*, 18(3):295-306.
9. Gosling, S.D., Rentfrow, P.J. & Swann, W.B. Jr. (2003). A very brief measure of the Big Five personality domains. *J Res in Pers*, 37:504-528.
10. Greguol, M., Gobbi, E. & Carraro, A. (2014). Physical activity practice, body image and visual impairment: a comparison between Brazilian and Italian children and adolescents. *Res Dev Disabil*, 35(1):21-6.
11. Hirschy, A.J. & Morris JR. (2002). Individual differences in attributional style: The relational influence of self-efficacy, self-esteem, and sex role identity. *Personality and Individual Differences*, 32(2), 183-196.
12. Kahriman, İ. & Polat, S. (2003). The relationship between the self esteem level and the preserved from their families and friends. *Journal of Anatolia Nursing and Health Science*, 6(2): 13-24.
13. Kerkmann, B.C., Lee, T.R., Lown, J.M. & Allgood, S.M. (2000). Financial management, financial problems and marital satisfaction among recently married university students. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 11(2), 55.
14. McMullin JA & Cairney J. (2004). Self-esteem and intersection of age, class, and gender. *J Aging Stud*, 18:75-90.
15. Monteiro, L.A., Novaes, J.S., Santos, M.L. & Fernandes, H.M. (2014). Body dissatisfaction and self-esteem in female students aged 9-15: the effects of age, family income, body mass index levels and dance practice. *J Hum Kinet*, 43:25-32.
16. Oktan, V. & Şahin, M. (2010). Examination of the relationship between the body image and self-esteem of female adolescents. *International Journal of Human Sciences*, 7(2): 1-14.).

17. Rezaei-Dehaghani, A., Paki, S. & Keshvari, M. (2015). The relationship between family functioning and self-esteem in female high school students of Isfahan, Iran, in 2013-2014. *Iran J Nurs Midwifery Res*, 20(3):371-7.
18. Sahin, I., Firat, N.S., Zoraloglu, Y.R. & Açıkgöz, K. (2009). The problems of university students. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4: 1435-1449.
19. Sawyer, S.M., Afifi, R.A., Bearinger, L.H., Blakemore, S.J., Dick, B., Ezeh, A.C., Patton, G.C. (2012). Adolescence: a foundation for future health. *The Lancet*, 379(9826), 1630-1640.
20. Turan, N. & Tufan, B. (1987). Coopersmith benlik saygısı envanterinin (SEI) geçerlik-güvenirlilik çalışması. 23. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları (Congress Book). İstanbul. 14-18th September, pp. 816-817.
21. Veselska, Z., Madarasova Geckova, A., Gajdosova, B., Orosova, O., van Dijk, J.P. & Reijneveld, S.A. (2010). Socio-economic differences in self esteem of adolescents influenced by personality, mental health and social support. *Eur J Public Health*, 20(6):647-52.